

ПРОГРАМА ЗА КАНДИДАТДОКТОРАНТСКИ ИЗПИТ

3.8 ИКОНОМИКА
ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ (ИНДУСТРИЯ)

Кандидатите избират сами по коя специализация да се подготвят според съответния въпросник.

Част I. Специализация „Енергетика и климат“

1. Производствени технологии и фактори на производство. Свойства и икономически характеристики. Примери за технологии. Примери за специфични технологии. Средна и пределна производителност, техническа норма на заместване, закони. Възвръщаемост от мащаба. Примери.
2. Разходи. Видове разходи, графично представяне. Разходи в краткосрочен и дългосрочен план. Дългосрочни пределни разходи. Криви на разходите. Примери.
3. Съвършена конкуренция. Индивидуално и пазарно търсене и предлагане. Пазарно равновесие. Криви на търсенето и предлагането.
4. Монопол и монополно поведение. Крива на търсене. Максимална печалба. Примери. Ценова дискриминация. Примери за видовете ценова дискриминация.
5. Дефиниция на естествен монопол и регулирани услуги. Видове естествени монополи и услуги от обществен интерес.
6. Публични блага (public goods). Характерни черти, видове и примери. Асиметрична информация.
7. Пазарни модели и структура на пазарите в енергетиката и комуналните услуги. Приватизация, реструктуриране и либерализация.
8. Ценообразуване при конкурентни пазари на електроенергия. Двустранни договори и енергийни борси.
9. Същност и основни принципи на нетния енергиен анализ. Енергийна възвръщаемост на инвестициите (EROI). Приложимост при различни производствени технологии.
10. Енергиен преход. Исторически поглед. Предизвикателства, свързани с настоящата и бъдещата трансформация на енергийните системи.
11. Сигурност на енергийните доставки. Основни източници на енергоресурси за България и ЕС. Диверсификация на енергийните доставки.
12. От естествен монопол към пазарни отношения. Маркетинг мениджмънт в енергетиката и комуналните услуги.
13. Управление на физическите активи и управление на поддръжката в капиталоемките индустрии. Планиране на инвестициите и разходите за поддръжка на активи.
14. Проектно финансиране в сектор инфраструктура, енергетика и ютилитис. Методология и инструменти. Области на приложение.
15. Корпоративна социална отговорност и принципи на устойчивото развитие в енергетиката, инфраструктурата и комуналните услуги.
16. Ефекти от икономическата дейност върху околната среда — климатични промени и замърсяване. Начини за справяне с последствията в природен, социален и икономически аспект.
17. Преход на ЕС към устойчиво развитие и ефективно използване на ресурсите. Европейският зелен пакт и План за действие за кръговата икономика — стратегия на ЕС за декарбонизация и икономически растеж.

18. Потоци на ресурси в икономиката. Критични материали и ресурси в ЕС.
19. Концепция за кръгова икономика. Разлика между линейна и кръгова икономика. Движещи сили и бариери пред прехода към кръгова икономика. Отпадъците като (изгубен) ресурс.
20. Предимства и недостатъци на възобновяемите в сравнение с конвенционалните енергийни източници. Политики за насърчаване на производството и потреблението на възобновяема енергия в ЕС и България. Актуално развитие на технологиите за нисковъглеродно производство на енергия и бъдеще тенденции.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Belyaev, L.S. (2011), Electricity market reforms: economics and policy challenges, Springer, New York, ISBN 978-1-4419-5611-8.
2. Bhattacharyya, S. (2011), Energy Economics, Concepts, Issues, Markets and Governance, Springer, London, ISBN 978-0-85729-267-4.
3. Crew, M., D. Parker (2006), International Handbook on Economic Regulation, Edward Elgar Publisher, ISBN 184844172X.
4. Fernández, J., A. Márquez (2012), Maintenance Management in Network Utilities, Framework and Practical Implementation, Springer, London, ISBN 978-1-4471-2756-7.
5. Hall, Ch. (2017), Energy Return on Investment. A Unifying Principle for Biology, Economics and Sustainability, Lecture Notes in Energy, Vol 36, Springer International Publishing, ISBN 978-3-319-47820-3.
6. Pérez-Arriaga, I. J. (2013), Regulation of the Power Sector, Springer-Verlag, London, ISBN 978-1-4471-5033-6.
7. Ramos, S, H. Velga (esd.) (2014), The Interrelationship Between Financial and Energy Markets, Lecture Notes in Energy, Vol 54, Springer Verlag Berlin Heidelberg, ISBN 978-3-642-55382.
8. Smil, V. (2010), Energy Transitions: history, requirements, prospects, Praeger, ISBN ISBN 978-0-313-38177-5.
9. Zweifel, P., A. Praktiknjo, G. Erdmann (2017), Energy Economics, Theory and Applications, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, ISBN 978-3-662-53020-7.
10. Ангелова, Й. (2014), Икономика на енергетиката – I част, Авангард Прима, София, ISBN: 978-619-160-401-2.
11. Ангелова, Й. (2014), Икономика на енергетиката – II част, ТУ-София, ISBN: 978-619-167-121-2.
12. Георгиев, Ат. (2016), Икономика на енергийните ресурси, СУ „Св. Климент Охридски“ – Стопански факултет, София, ISBN 978-954-9399-42-4.
13. Георгиев, Ат. (2014), Регулирани услуги, пазари и ценообразуване, СУ „Св. Климент Охридски“ – Стопански факултет, София, ISBN 978-954-9399-22-6.
14. Герунов, А. (2016), Публични финанси: Теория и политика, България, УИ Софийски университет „Св. Климент Охридски“.
15. Кънев, Е. (2011), Публично-частно партньорство. Принципи, модели и политики за частно предлагане на публични услуги, Издателство „Изток-Запад“, София, ISBN 978-954-321-823-3.
16. Стоилов, Д. (2013), Анализ на електроенергийния пазар в България, ТУ-София, София, ISBN 978-619-167-063-5.
17. Стоилов, Д. (2013), Електроенергийни стопанства и пазари в Австрия, Германия, Италия, Полша, Румъния, Франция и Чехия, ТУ-София, София, ISBN 978-619-167-064-2.
18. Цветанов, Пл. и колеги (2009) Електроенергетиката на България. Развитие и обществена цена, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, София, ISBN 978-954-322-374-9.
19. Желязкова, В. (2017), Кръгова икономика. Финансови аспекти. Монография.
20. Tietenberg, L. Lewis (2018), Environmental and Natural Resource Economics, 11th Edition, Routledge.
21. J. Delbeke, P. Vis (ed) (2015), EU Climate Policy Explained. Routledge.
22. C. Kolstad (2000), Environmental Economics, Oxford University Press.

Част II. Специализация „Индустрия“

1. Индустриалните революции от средата на XVIII до края на XX век: икономическа същност, иновации и последици в историческа перспектива.
2. Индустрия 4.0 – характерни особености, социални ефекти.
3. Информационни технологии в управленските процеси. Интегрирани системи за планиране на ресурсите на предприятието (ERP). Модули и компоненти на ERP системите.
4. Електронна търговия – бизнес модели и стратегии. Монетизация на уеб съдържанието.
5. Дигитален маркетинг. Управление на марката и дигитални комуникации.
6. Потребителското поведение в дигитална среда. Характеристики, мониторинг.
7. Управление на проекти в индустрията. Управление на проекти чрез Waterfall и Agile методологиите.
8. Оценка на качеството. Процес по контрол на качеството (Quality Assurance, QA).
9. Модели и технологии за участие на потребителите в процеса на формулиране на нови продукти (OSS, онлайн платформи и конфигууратори, технологии за краудсорсинг и др.). Отворени иновации.
10. Взимане на решения в икономиката и бизнеса. Теории на рационалния избор, поведенчески характеристики на агентите. Изследване на операциите.
11. Мотивацията за икономическата дейност в теорията на фон Нойман и Моргенщерн. Парадокси на Але и Елсбърг.
12. Психологическо счетоводство и потребителско поведение. Ефект на притежанието.
13. Поведенческа икономика. Същност и развитие.
14. Взимане на управленски решения на базата на масиви от данни. Съхранение на масиви от данни. Основни архитектури и технологии.
15. Управленски решения, базирани на анализ на данни. Основни подходи и методи на анализ. Формулиране на хипотези и статистически изводи.
16. Анализ на големи масиви от данни. Информационно обезпечаване на управленските процеси.
17. Случайни променливи. Статистически разпределения. Особености на нормалното (Гаусово разпределение). Управление на качеството чрез статистически методи.
18. Формиране на статистически хипотези. Нулева и алтернативна хипотеза. Тестване на хипотези. Примери за приложения в анализа на потребителското поведение.
19. Регресионен анализ. Многомерна линейна регресия. Оценка на параметри и интерпретация на резултати от многомерна линейна регресия. Прогнозиране чрез регресионни модели.
20. Логистична регресия. Оценка на параметри и интерпретация на резултати от многомерна линейна регресия. Класификация и управление на риска чрез логистични регресионни модели.
21. Алгоритми за анализ на големи масиви от данни. Основни групи алгоритми и техните потенциални приложения. Аналитични подходи и инструменти за нуждите на Индустрия 4.0.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Bartlett, R. (2013), A Practitioner's Guide To Business Analytics: Using Data Analysis Tools to Improve Your Organization's Decision Making and Strategy. USA: McGraw-Hill.
2. Betts, C., M. Devereux (2001), The international effects of monetary and fiscal policy in a two-country model. Money, Capital Mobility, and Trade: Essays in Honor of Robert A. Mundell, 9-52.
3. Booz et al. (2013), The Field Guide to Data Science. USA: Booz Allen Hamilton Inc.
4. Chesbrough, H. W. (2006), Open innovation: Researching a New Paradigm, Oxford: Oxford Univ. Press.
5. Davenport, T., J. Harris (2007), Competing on Analytics: The New Science of Winning. USA: Harvard Business School Press.
6. Gerunov, A. (2017), Notes on Risk Management. Sofia: FEBA, University of Sofia.
7. Greasley, A. (2009), Operations Management, 2nd Edition. USA: Wiley.
8. Mengov, G. (2015), Decision Science: A Human-Oriented Perspective. Berlin Heidelberg: Springer.

9. Redmond, E., J. Wilson (2011), Seven Databases in Seven Weeks: A Guide to Modern Databases and the NoSQL Movement. USA: Pragmatic Bookshelf.
10. Rubin, K. (2013), Essential Scrum: A Practical Guide to the Most Popular Agile Process. USA: Addison-Wesley.
11. Turban E. et al (2000), Electronic Commerce: A Managerial Perspective. USA: Prentice Hall.
12. Wallace, T., M. Kremzar (2001), ERP: Making It Happen. USA: Wiley.
13. World Bank (2016), World Development Report 2016: Digital Dividends. Washington, DC, USA: The World Bank Group.
14. Вълчев, Д. (2003), Записки по приложна статистика 1. България, ФМИ, СУ. <https://www.matematika.bg/visha-matematika/uchebnici/applstat1.pdf>.
15. Калинов, К. (2013), Статистически методи в поведенческите и социалните науки. България, НБУ, 3-то издание.
16. Менгов, Г. (2010), Вземане на решения при риск и неопределеност. България: Жанет 45.

Част III. Специализация „Софтуерна индустрия и електронно управление“

1. Индустриални революции. Основни характеристики на Индустрия 4.0.
2. Характеристики на софтуерната индустрия. Особенности на структурата и бизнес процесите. Тенденции в управлението на IT фирмите.
3. Информационни технологии в управленските процеси. Интегрирани системи за планиране на ресурсите на предприятието (ERP). Модули и компоненти на ERP системите.
4. Управление на човешките ресурси в IT сектора и профил на работещите в софтуерните компании.
5. Интернет на нещата и облачна инфраструктура.
6. Дигитализация на бизнес процеси и индустрии. Проблеми и тенденции.
7. Електронна търговия – бизнес модели и стратегии. Монетизация на уеб съдържанието.
8. Управление на проекти в софтуерната индустрия. Управление на проекти чрез Waterfall и Agile методологиите.
9. Гъвкаво управление на софтуерния проект чрез Scrum. Основни процеси и роли в Scrum методологията.
10. Работни процеси, базирани на гъвкави методологии. Дефиниране, управление и контрол на изпълнението на задачите в Scrum методологията.
11. Оценка на качеството на софтуерните продукти. Процес по контрол на качеството (Quality Assurance, QA).
12. Модели и технологии за участие на потребителите в процеса на формулиране на нови продукти (OSS, онлайн платформи и конфигуратори, технологии за краудсорсинг и др.). Отворени иновации.
13. Софтуер с отворен код. Приложение, разпространение, бизнес модели.
14. Киберсигурност и опазване на конфиденциалната лична информация. Типове информационна сигурност и основни заплахи за сигурността на информацията. Технология и политика на киберсигурността.
15. Теории на рационалния избор, поведенчески характеристики на агентите.
16. Оперативен мениджмънт в софтуерната индустрия.
17. Основни подходи и методи за статистически анализ. Формулиране и проверяване на хипотези.
18. Анализ на големи масиви от данни. Информационно обезпечаване на управленските процеси.
19. Технологии за обработка на големи данни.
20. Изкуствен интелект и машинно обучение в икономиката и управлението.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Athey, S. (2020), The Impact of Machine Learning on Economics. In: Agrawal, A. et al. (Ed.) The Economics of Artificial Intelligence. USA: The University of Chicago Press.

2. Bartlett, R. (2013), A Practitioner's Guide To Business Analytics: Using Data Analysis Tools to Improve Your Organization's Decision Making and Strategy. USA: McGraw-Hill.
3. Booz et al. (2013), The Field Guide to Data Science. USA: Booz Allen Hamilton Inc.
4. Chesbrough, H. W. (2006), Open innovation: Researching a New Paradigm. Oxford: Oxford University Press.
5. Turban, E. et al. (2018), Electronic Commerce 2018: A Managerial and Social Networks Perspective. USA: Prentice Hall.
6. Gujarati, D., D. Porter (2008), Basic Econometrics, USA: McGraw-Hill.
7. Larson, E.W., C.F. Gray, (2020), Project Management: The Managerial Process, USA: McGraw-Hill.
8. Mengov, G. (2015), Decision Science: A Human Oriented Perspective. Berlin Heidelberg: Springer.
9. Rashid, A. et al. (2019), CyBok: The Cyber Security Body of Knowledge. UK: The National Cyber Security Centre.
10. Rogers, D. L. (2016), The Digital Transformation Playbook: Rethink Your Business for the Digital Age. USA: Columbia Business School.
11. Stevenson, W. (2020), Operations Management, USA: McGraw-Hill.
12. Върдев Д. (2002), Записки по приложна статистика I. ФМИ, Софийски Университет „Св. Климент Охридски“.
13. Калинов, К. (2010), Статистически методи в поведенческите и социалните науки, София: Издателство на НБУ.

Част IV. Специализация „Агробизнес“

1. Индустриални и аграрни революции и тяхното влияние върху развитието на човешката цивилизация. Икономическа същност, иновации и последици в историческа перспектива.
2. Обща селскостопанска политика (ОСП) на ЕС. Политическа и програмна рамка на европейско и национално равнище в областта на земеделието и храните.
3. Национални и секторни иновационни системи. Иновационна система на агробизнеса. Основни участници и форми на взаимодействие. Изследователска и иновационна инфраструктура в агробизнеса.
4. Глобални технологични вериги за добавяне на стойност. Вериги на доставки и бизнес модели в агро-хранителните системи. Къси и алтернативни вериги на доставки на храни.
5. Управление на дейността на земеделските стопанства. Източници на конкурентни предимства. Характеристика и фактори на бизнес средата в агросектора. Равнища на изследване. Информационно осигуряване на стратегическия анализ. Стратегическа рамка и позициониране на бизнеса.
6. Предприемачество в агробизнеса. Малък и семеен агробизнес. Фактори на бизнес средата, подкрепящи предприемаческата активност.
7. Иновационна активност на агробизнеса. Източници на иновационен растеж. Модели за оценка на иновационен потенциал.
8. Интелектуален капитал и интелектуална собственост. Система на интелектуалната собственост. Закрила на обекти на интелектуалната собственост в областта на агробизнеса. Икономическата значимост на закрилата и управлението на интелектуалната собственост в селското стопанство.
9. Индустрия 4.0: характерни особености, социални ефекти. Основи на дигитализацията в бизнеса. Дигитална трансформация. Дигитални решения в агробизнеса. Дигитализация на земеделските стопанства. Agriculture 4.0. Прецизно, интелигентно и дигитално земеделие.
10. Европейски политики за развитие на биологичното производство: политически цели, законодателство, инструменти за прилагане. Принципи на биологичното производство.
11. Национална правна рамка в областта на ОСП. Обща характеристика на отношенията в системата на публичните средства от ОСП. Контрол за законност на управлението на средствата от ОСП на Европейския съюз. Държавни помощи. Обществени поръчки.

12. Инструменти на аграрната политика. Финансови инструменти в подкрепа на агробизнеса. Управление на проекти в агросектора. Финансов и икономически анализи на проекти в аграрния бизнес.
13. Планиране на развитието на териториалните общности. Политика за развитие на селските райони. Иновации и добро управление. Мониторинг и контрол на развитието на селските райони.
14. Устойчиво развитие и корпоративна социална отговорност в агробизнеса. Проблеми при опазването на околната среда и използването на природните ресурси. Мерки за намаляване на негативните ефекти върху околната среда. Европейска „зелена революция“.
15. Преход на ЕС към устойчиво развитие и ефективно използване на ресурсите. Европейският зелен пакт и План за действие за кръговата икономика – стратегия на ЕС за декарбонизация и икономически растеж.
16. Структура и особености на агромаркетинга. Развитие на продоволствената верига. Форми и канали на реализация на земеделските и хранителни продукти. Зелен маркетинг. Екодизайн и екоинновации. Изграждане на устойчиви зелени брандове.
17. Селски и аграрен туризъм. Туристически продукт на селския и аграрен туризъм.
18. Международни стандарти за управление на качеството и безопасността на храните. Разработване, внедряване и сертификация на системи за управление на качеството и безопасността на храните в агробизнеса.
19. Управленски решения, базирани на анализ на данни. Основни подходи и методи на анализ. Формулиране на хипотези и статистически изводи. Информационно обезпечаване на управленските процеси.
20. Управление на риска. Вземане на решения в условията на риск и неопределеност. Методи за анализ на риска.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Burgelman, R. A., C. M. Christensen, S. C. Wheelwright (2009), *Strategic management of technology and innovation*, McGraw-Hill Irwin.
2. Davidkov, T., D. Yordanova (2015), *Entrepreneurial Orientation as a Managerial Innovation: implications for Bulgarian Enterprises*, T Côme, G Rouet (eds.) *Innovations managériales: Enjeux et perspectives.*, Editions L'Harmattan.
3. FAO (2018), *Sustainable food systems: concept and framework*. Brief. FAO, Rome, Italy. Available at: <http://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>
4. Gerunov, A. (2017), *Notes on Risk Management*. Sofia: FEBA, University of Sofia.
5. Lishchuk, E. H., O. A. Chistiakova, E. C. Boronina, A. A. Churikova, Z. A. Kapelyuk (2021), *Rural labor market and digitalization: New challenges and opportunities*. *Studies in Systems, Decision and Control*, 316, 159-164.
6. Mengov, G. (2015), *Decision Science: A Human-Oriented Perspective*. Berlin Heidelberg: Springer.
7. Reganold, J., J. Wachter (2016), *Organic agriculture in the twenty-first century*. *Nature Plants* 2, 15221, <https://doi.org/10.1038/nplants.2015>.
8. Tietenberg, T., L. Lewis (2018), *Environmental and Natural Resource Economics*, 11th Edition, Routledge.
9. Yalamov, T., A. Vutsova, M. Arabajieva (2021), *Economic performance of agricultural enterprises in Bulgaria*. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 27 (No 5) 2021.
10. Yalamov, T. (2021), *Innovation in companies at a time of crisis: What is the role of R&D units and employment of academic researchers in business?* *Ifac Papers Online* 54(13).
11. Башев, Хр. (2020), *Дигитализация на селското стопанство и райони в България. Икономика и управление на селското стопанство*, 2/2020.
12. Владимирова, Ж., Н. Маламова, Ц. Ковачева, О. Харизанова, И. Кацарски (2008), *Внедряване на европейските стандарти за качество и безопасност на храните в България (икономически и социални ефекти)*. СУ” Св. К. Охридски”, Стопански факултет, София.
13. Георгиева, Т. (2017), *Управление на иновациите*, Болкан Пъблишинг, София.
14. Герганов, Г., Р. Ненова (2012), *Участие на жените предприемачи в селското стопанство*. *Алманах Научни изследвания* 16:383-412.

15. Дойчинова, Ю. и др. (2008), Малък и семеен агробизнес, Издателски комплекс УНСС, София.
16. Желязкова, В. (2017), Кръгова икономика. Финансови аспекти. Монография.
17. Иванов, Б. (2022), Развитие, конкурентоспособност и приоритети на българското земеделие, Институт по аграрна икономика.
18. Институт по аграрна икономика (2022), Разбиране, оценяване и повишаване конкурентоспособността на българските ферми, колективна монография.
19. Институт по аграрна икономика (2022), Перспективи пред българското земеделие и селските райони в контекста на ОСП 2021-2027 и Плана за възстановяване на ЕС, колективна монография.
20. Менгов, Г. (2010), Вземане на решения при риск и неопределеност. България: Жанет 45.
21. Михайлова-Големинова, С. (2017), Финансови правни отношения в системата на публичните средства от европейските структурни и инвестиционни фондове, С.: Сиела, 276 с., ISBN: 978-954-28-2394-0
22. Ризова, Т. (2021), Аграрен и селски туризъм. Преосмисляне и възможности. Аскони-издат, С.
23. Тодорова, С. (2020), Закрила на селскостопанските научни резултати като обекти на интелектуална собственост. Растениевъдни науки, 57(2), 3-9

октомври 2022 г.

Катедра „Икономика и управление по отрасли“

Програмата за кандидатдокторантски изпит е приета с решение на Учебната комисия на Стопанския факултет, протокол № 42/22.11.2022 г.